

Svenska

TANDSKÖTERSKE-FÖRBUNDETS

Tidskrift

Nr 1

1953

Årg. 8

Öppet brev till

Tandläkare Sven Linder, Stockholm

Det har dragit ihop sig till en diskussion inom tandsköterskekretsar med anledning av en artikel av Tandläkare Sven Linder. Artikeln var införd i Odontologiska föreningens tidskrift nr 2/1952 och har till syfte att ge de blivande tandläkarna råd och anvisningar i deras val av tandsköterskor. Tandläkare Linder talar där om för dem, hur tandsköterskan skall vara när hon är som bäst, och räknar upp en massa goda egenskaper, som en sådan "drömsyster" skall vara utrustad med. Men jag saknar något i artikeln, något mycket väsentligt enligt mitt begrepp. Det är hur den tandläkare skall vara beskaffad, som är värd att få denna idealiska tandsköterska, som förutom ett fördelaktigt yttre — "apparition" som artikelförfattaren uttrycker det — även skall ha god hälsa, god uppfostran, personlighet, omdöme, noggrannhet, ordningssinne och ärlighet för att bara ta ur högen av de egenskaper, som är mer eller mindre nödvändiga för att frammana den perfekta tandsköterskan, "drömssystem" med andra ord.

Men Tandläkare Linder, är det enbart på tandsköterskan det beror, om arbetet på praktiken skall gå smidigt och lätt? Beror det inte också på om tandläkaren har "apparition, god hälsa, god uppfostran, personlighet, omdöme, noggrannhet, ordningssinne, ärlighet"

o.s.v.? Hur vore det att även gå tillrätta med de problemen? Är det inte nödvändigt, att även tandläkaren har en god hälsa, så att han kan vara trevlig, vänlig och glad mot sin omgivning? Och hur är det med de månatliga besvären för de kvinnliga tandläkarna? Får de besvären ge upphov till för tandsköterskan och patienten märkbara lynnesreaktioner — för att nu använda tandläkare Linders egna ord — när det gäller tandsköterskan i den situationen? Ja, det är problem, som onekligen är intressanta ur tandsköterskesynpunkt och som man ösökt kommer att tänka på, när man läser artikeln.

Visst vet jag, som sysslat med tandsköterskeproblem de senaste 14 åren, att det finns tandläkare, som är "drömchefer" eller bra nära i alla fall, och jag vet också att det finns tandsköterskor, som är så långt ifrån idealiska, som de kan vara, men tyvärr vet jag också, att "drömchefen" är mera sällsynt än motsatsen. Och det är detta som är problemet.

"Var plåga har sitt skri, blott hälsan tiger still", kan naturligtvis sägas mot detta mitt påstående, ty det skall ärligt sägas ifrån, att anledningen till att jag känner till så få idealiska tandläkare-chefer naturligtvis till en del är den, att man inte kommer eller skriver till

mig alltför ofta för att tala om hur *bra* man har det, utan mest för att tala om hur *dåligt* man har det.

Tandläkare Linder säger på ett ställe i sin artikel, att den tandläkare, som inte förstår att uppskatta en god arbetskraft, han förtjänar inte att ha en bra tandsköterska — och det är så sant som det är sagt. Det är på den vägen vi skall gå en stund tycker jag för att få de blivande tandläkarna att lära sig uppföra sig som *goda* arbetsgivare, ty det är genom att uppfostra de nya, som problemet skall lösas. Det är ju som bekant svårare att lära gamla hundar att sitta.

Det har utlysts en liten tävlan i tandsköterskornas tidskrift om hur en "drömchef" skall vara, och det har kommit en hel del svar. Svar från norr och söder, från unga och gamla, från privatanställda och folktandvårdsanställda — och alla ha de trots dessa olikheter haft ett gemensamt drag: drömmen om en vänlig och uppskattande chef, som inte kastar instrumenten ikring sig i vredesmod, så fort något oförutsett händer. Drömmen om en chef, som betraktar dem som människor och medarbetare och inte som robotar, som inte behöver ett uppmuntrande ord till hjälp. Ibland har man en känsla av att maskinerna i en praktik sköts bättre än tandsköterskan, maskinerna får åtminstone sin olja om de börjar gnissla alltför våldsamt, men tandsköterskan kan gå under utan att ett vänligt ord hjälper henne på fötter igen.

Jag känner ingående en tandsköterska, som under de sista 11 åren hon arbetade i yrket aldrig fick ett erkännande för sitt nitiska arbete. Aldrig ett uppmuntrande ord. Endast tystnad, tystnad. Det som yttrades mellan den

tandläkaren och den tandsköterskan under de 11 åren kunde ledigt ha avverkats på tre dagar. Varför hon stannade kvar? Jo, det fanns under de sista åren en ljusglimt i praktiken. En assistenttandläkare, som var vänlig och glad, som alltid sade "tack för i dag" när hon gick hem på kvällen, som beklagade om timmen blev sen, som kom med något gott till kaffet ibland, ett vänligt ord i förbigående och som talade om när hon tyckte, att siliketet fick en extra bra färg. Hon var med andra ord personligt inställd till tandsköterskan. Betraktade henne som en vän och inte som en anställd, som man kunde bära sig åt hur som helst med, bara man betalade ut lönen punktligt den sista varje månad. Det är för all del en bra egenskap det också, för tänk hur många tandsköterskor, som får gå och vänta på lönen hos sina "drömchefer" till långt in i månaden, då det kanske blir en liten avbetalning av skulden. Tro inte att man tar hänsyn till att hyror skall betalas den sista av alla hyresgäster, alltså även av tandsköterskor, att det kostar pengar att äta och åka spårvagn även för en tandsköterska, inte bara för tandläkaren och hans familj. Låter detta överdrivet? Kanske! Jag vore glad om så vore fallet — men tyvärr är det alltför sant.

Som jag sade i början, så vet jag, att det finns många bra arbetsgivare bland tandläkarna. Vad sägs om detta lilla avsnitt ur ett brev, som jag fick häromdagen, som svar på att jag kommenterat, att en tandsköterska hade råd att resa till norska fjällen på sin vintersemester: "Min chef bjuder på allt i Norge, resa, vistelsen på högfjällshotellet och på genomresan i Oslo. Förutom detta fick jag 350 kronor i julklapp. Har varit hos honom i 20 år, men det är väl rart av honom i alla fall." Ja, visst var det rart av honom och heder åt den "drömchefen". Men så kan han också glädja sig åt en perfekt sköterska, som gör sitt bästa i sin yrkesutövning och som inte sparar på sina krafter, när det gäller praktikens bästa.

En annan "drömchef" är han, som varje dag bjuder sin sköterska på lunch, som litet då och då, ibland för ofta tycker tandsköterskan t.o.m., talar om vilket fynd hon är, och hur underbart han tycker det är att arbeta, sedan hon tagit hand om praktiken. En annan är rörande ängslig för att inte sköterskan äter ordentligt och ser till att det blir bullar och mjölk på e.m. innan svält döden inträffar. Men vad sägs om honom, som på Luciadagen bjöd sin tekniker och sköterska på

det sedvanliga kaffet med *en enda* "lussekatt" upplagd på brödfatet. När de båda en stund diskuterat vilken av dem som "katten" kunde anses avsedd för, tog den ena i det lilla brödet, och si, det var omtänksamt nog delat mitt itu redan i köket. Verkligt generöst, inte sant? Och det är att märka, att den tandläkaren kan glädja sig åt två synnerligen goda arbetskrafter, men han gör sannerligen inte något för att uppmuntra dem. Det går ändå på grund av en otrolig yrkesambition, men de skulle kunna berätta sida upp och sida ned om en chef, som är så långt borta från idealet som tänkas kan.

Vad sägs om den tandläkare, som underbetalat sin tandsköterska i 5 år och säger, att han trodde att hon skulle sluta själv, om hon inte fick löneförhöjning. Fint sätt att utnyttja en god arbetskraft, inte sant? En annan chef berömde i ett brev till förbundet det faktum att tandsköterskan stannat hos honom i 5 år på det sättet, att hon inte kunde få plats hos någon annan tandläkare. Ja, inte vet jag, om detta är minst smickrande för tandläkaren eller tandsköterskan, men bara tanken, att man kan bedöma en anställds solidaritetskänsla för arbetsplatsen på ett sådant sätt, tycker jag är upprörande. De flesta tandläkare klagar på Hoppjerkorna och ber förtyvlat att jag skall skaffa dem en tandsköterska, som lovar stanna några år hos dem, men i det här aktuella fallet, var det närmast en otjänst mot tandläkaren att stanna hos honom. Flera kommentarer behövs säkerligen inte.

Vad sägs om den tandläkare, som hade låtit sin tandsköterska i nådens år 1952 komma upp till den storartade lönen av kr. 230:— per månad efter 22 års tjänst hos honom. Han hade hänsynslöst utnyttjat det faktum, att hon var bunden vid sin hemstad.

När jag frågade den berörda tandsköterskan varför hon stannat kvar under alla dessa år fick jag till svar: "Men du förstår, det är ju som om det vore min egen praktik. Inte kan man gå ifrån den utan vidare, och så länge jag kunde få hjälp hemifrån, så gick det ju trots allt". Det var när hjälpen hemifrån en dag helt plötsligt måste upphöra, som hon såg den trista verkligheten i vitögat och måste begära Förbundets hjälp för att få sina anställningsförhållanden ordnade.

Hjälp Holland
genom radiohjälp
postgiro 901950

Här är alltså ett exempel på hur en tandsköterskas familj under en lång följd av år hjälpt till att försörja tandläkarens, och de exemplen kan väl mångfaldigas. Min egen fader hörde till dem, som under de första 8 åren av min f.d. tandsköterskebana drog verksamt försorg om, att inte mina arbetsgivare skulle behöva försaka några nöjen eller annat för att de hade en dyr arbetskraft att dra på. Det var så det för det mesta gick till på den tiden, innan det fanns några avtal att rätta sig efter. Då blev man vänligt tillsagd att söka en annan plats, om man försökte skaffa sig en välförtjänt löneförhöjning. I sanningens namn skall sägas, att sådana här "försörjningsfall" numera lyckligtvis är sällsynta. Det ovan relaterade fallet var, får vi hoppas, ett av de sista undantagen från regeln.

Vad jag velat säga med detta är, att jag inte tycker det tjänar så mycket till att försöka höja yrkesstandarden inom tandsköterskeåren, om man inte samtidigt uppammar en god arbetsgivaremoral hos de unga blivande tandläkarna, en arbetsgivaremoral, som syftar till att skapa trygga och trivsamma arbetsförhållanden för väl kvalificerade tandsköterskor. Rötägg finns det inom alla yrken och tro inte att jag ensidigt slår vakt kring varenda en, som utövar tandsköterskeyrket här i landet. Fuller väl vet jag att mycket återstår att göra innan allt är som det skall vara, men det beror ju först och främst på tandläkarna själva om det skall bli någon rätsida på problemet. Det är ju de, som i det dagliga arbetet skall uppfostra det stora flertalet av tandsköterskorna till goda yrkesutövare. Det är alltså på dem ansvaret vilar vid deras val av tandsköterskeelever. Om de lockar in i yrket unga flickor — ibland alltför unga — som inte har en enda av de av Tandläkare Linder uppräknade egenskaperna vid starten, då är det fara värt, att det inte blir några "drömsystrar" av dem, ty god uppfostran, takt, personlighet, omdöme m.m. är inget som man får till skänks. En del av oss har de egenskaperna med oss ut i förvärvslivet, andra av oss får dem aldrig, även om vi går som tandsköterskeelever hos aldrig så underbara tandläkare.

Om man vill förbättra världen, så måste man börja med att förbättra sig själv. Hur vore det nu om vi å vår sida lovade att göra allt vad som tänkas kan för att förbättra tandsköterskorna, att göra dem till "drömsystrar" och om de som bär ansvaret för de blivande tandläkarna och de som ger dem goda råd och anvisningar lovade att åtaga sig att

Dagmar Porath †

Svenska Tandsköterske-Förbundet har fått sorg. En av dess pionjärer har gått ur tiden med Dagmar Porath, som den 16 januari 1953 avled i Stockholm. De tandsköterskor, som varit med sedan Stockholms Tandsköterske-Förening började sin verksamhet 1937 och sedan förbundet började sin 1943, kommer med all säkerhet ihåg Dagmar, som var en av de ledande krafterna i såväl föreningen som i förbundet. En glad och trevlig kamrat, en rivande och duktig styrelseledamot från de första svåra åren inom vårt förbund och framförallt en god, rutinerad och yrkesmedveten tandsköterska har lämnat oss för alltid.

Man står så många gånger frågande inför det som händer och sker här i världen, så ock

nu, när man helt plötsligt måste skriva en runa över en bortgångne kamrat. Hon var den första i kretsen kring förbundets start som gick bort och därför känns det kanske dubbelt så svårt. Det kom så oväntat för oss i kamratkretsen, att hennes sjukdom hade så allvarlig karaktär. Dagmar hörde till dem, som tyst och stilla bar sina lidanden utan att tynga andras axlar med sina bekymmer. Därför visste vi så litet om hennes sista års lidanden. Vi visste endast att hon dragit sig tillbaka från det aktiva förbunds- och föreningsarbetet därför att hennes krafter inte räckte till mer än att sköta arbetet och ett stilla privatliv.

De unga, som i dag söker sig in i förbundet och nyss börjat inom vårt yrke, har säkerligen svårare att förstå vad en insats som Dagmar Poraths betytt för kåren, än dom som varit med på "den gamla goda tiden". De pionjärer, som för 10 år sedan startade förbundet lade ner ett oerhört arbete för att försöka skapa tryggare anställningsförhållanden för tandsköterskorna och det var i det arbetet, som Dagmar lade ner all sin energi och okuvliga framåtanda.

Ord blir ju aldrig så fattiga och intetsägnande, som när man skall säga dem vid en väns eller anhörigs bår och här skall inte heller mera ordas om hennes stora insatser och levande intresse för vårt gemensamma fackliga arbete. Vi vill endast tacka henne för allt vad hon gjort och ville som bäst för vår kår och vårt förbund och lova att bevara hennes minne med vördnad i våra sinnen.

Frid över hennes minne. Goda och tack samma tankar följer henne på den sista färden. S.P.

försöka förbättra tandläkarna som arbetsgivare, att göra dem till "drömchefer". Då kanske vi om några år skulle kunna se med litet gladare ögon på de här problemen på båda sidor.

Jag håller med den som i sitt bidrag till vår tävlan om "drömchefen" skrev, att tandläkarna inte skulle vara så rädda att komma ner från den piedestal, där de satt sig själva. Hon tyckte, att tandläkaren och sköterskan skulle mötas på halva vägen, medan han höll på att kliva ner, men jag vill ha det ännu mera drastiskt. Jag vill att tandläkaren skall komma ända ner på jorden först och där skall de mötas, tandläkaren och hans hjälpkraft — tandsköterskan — och med ömsesidig för-

ståelse för varandras yrken skall de kunna räcka varandra handen och börja om från början. Tandläkaren skall snart märka, att han eller hon kommer att trivas mycket bättre där nere än på piedestalen. Det var många gånger så väldigt svårt att hålla sig kvar där uppe! Men nere på jorden skall han, om han är en god arbetsgivare, snart finna, att han har en medarbetare, som i ordets bästa bemärkelse "ser upp till honom", trots att han klivit ner från sin upphöjda ställning.

Stockholm i februari 1953.

Eder

Stina Pettersson

Ombudsman i Svenska Tandsköterske-Förbundet